

ІНТЕРГЛОСАЛЬНІСТЬ ТА ІНТЕРГЛОСЕМА У ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВІ

Андрій Козачук

Київський університет імені Бориса Грінченка

У сучасному перекладознавстві наявний значний масив досліджень, побудованих на аналізі тексту, що належить до певної національної літератури, при тому що у тексті присутні іншомовні елементи. У таких наукових працях явище включення іншомовних елементів до основного тексту не має загальноприйнятої термінологічної назви, і автори переважно вдаються до дескриптивної номінації. На нашу думку, існує актуальна потреба впровадження до лінгвістичної терміносистеми окремого терміну на позначення іншомовних елементів, що може спростити логічну та синтаксичну структуру формулювань.

Явище включення іншомовних елементів часто буває пов'язане з інтертекстуальністю, проте ці поняття не є тотожними. Так, О. Селіванова визначає інтертекстуальність як наявність у тексті слідів інших текстів, що забезпечує зв'язок між текстами [4, с. 210-211]. Н. Климович пояснює це явище як своєрідну властивість тексту накопичувати інформацію за рахунок інших текстів [2, с. 199]. Використання іншомовних елементів у тексті може бути потрактоване як окремий випадок інтертекстуальності. Так, у статті Е. Шополь одним з видів інтертекстуальності називається алюзивне використання іншомовних цитат у художньому тексті [4, с. 9]. Але дослідження особливостей українсько-англійського художнього перекладу показує, що в оригінальних українських текстах автори часто вдаються до неалюзивного використання іншомовних елементів задля точнішого зображення мовної ситуації.

Досить близькою до описуваного явища є також гетероглосія, на яку вперше звернув увагу М. Бахтін, у чиїх працях ідеться переважно про наявність декількох мов у тексті, що не виходять за межі розшарування національної мови [1, с. 157]. Західні лінгвісти розуміють ідеї М. Бахтіна про гетероглосію як

такі, що стосуються не лише використання різних мов, а, насамперед, використання різних соціальних діалектів в одному тексті; включаючи не лише поверхневу, але і глибинну структуру мови [5]. У нашому випадку ситуація інша: чітко розмежовуються основна мова твору (літературна або діалект) – з одного боку, та інша мова (або її варіант), представлена значно меншою кількістю мовних одиниць у тексті, – з іншого.

Пошук терміна на позначення аналізованого явища спонукає нас узяти до уваги існування терміну *інтерглосія*, який наразі використовується переважно в російській лінгвістиці (рос. – *интерглоссия*) і пов'язаний з особливостями структури мови з огляду на її історичний розвиток [3, с. 27], а також терміну *інтерглоса*, що є назвою однієї з штучних мов.

З огляду на об'єктивну потребу експлуатації в подальших перекладознавчих розвідках терміна на позначення *явища використання іншомовних елементів у художньому тексті*, який був би вужчим за інтертекстуальність та гетероглосію тим, що стосувався би окремих іншомовних елементів, а не їх сукупності; не заперечуючи наявний науковий доробок, а лише доповнюючи лінгвістичну терміносистему, вважаємо за доцільне запропонувати до використання термін *інтерглосальність*.

Відповідно, власне *іншомовний елемент у тексті* може називатися *інтерглосема* і відповідати одиниці тексту різних рівнів, менших за надфразну єдність (фонослово, синтагма, фраза, речення тощо).

Зауважимо, що перед обранням цих лексем для пропозиції щодо впровадження до терміносистеми нами було проаналізовано деякі сучасні довідкові джерела з лінгвістичної термінології (укладені М. Голянич, В. Святотцем, О. Селівановою [4] та ін.), а також застосовано відповідні типові словотвірні моделі цих слів для англійської, російської, польської, німецької та нідерландської мов і зроблено інформаційний пошук у системах Google, Bing та Yandex українською та перерахованими мовами. Так, станом на початок червня 2013 року пошук визначених нами термінів *інтерглосальність* та *інтерглосема*

не показав жодного релевантного результату, що може свідчити про те, що вони у сучасній практиці не є такими, що широко використовуються.

Отже, введення термінів *інтергლოსальність* та *інтергloseма* може бути корисним у вдосконаленні термінологічного інструментарію для представлення результатів перекладознавчих та інших лінгвістичних досліджень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бахтин М. Многоязычие, как предпосылка развития романного слова // Бахтин М. Собр. соч. : в 7 томах. – Т.5: – Работы 1940-х – нач. 1960-х гг. / Ред. С. Бочаров, Л. Гоготшвили. – М.: Русские словари, 1997. – С. 157-158.
2. Климович Н. Интертекстуальность и перевод // Фаховий та художній переклад: теорія, методологія, практика: матеріали доповідей VI Міжнародної науково-практичної конференції 5-6 квітня 2013 р. / за заг. ред. А. Гудманяна, С. Сидоренка. – К.: Аграр Медіа Груп, 2013. – С. 198-203.
3. Лабунец Н. Русская географическая терминология в ситуации языкового контакта : автореф. дисс... докт. филол. наук: 10.02.01 [електронний ресурс] / ГОУ ВПО «Уральский гос. ун-т им. А.М.Горького». – Екатеринбург, 2007. – 51 с. – Режим доступа: <http://elar.urfu.ru/bitstream/10995/1722/1/urgu0495s.pdf>
4. Селіванова О. Лінгвістична енциклопедія. – Полтава: Довкілля-К, 2011. – 844 с.
5. Fontdevila, J., White, H. Power from Switching across Netdoms through Reflexive and Indexical Language [електронний ресурс] // REDES : Revista Hispana para el Análisis de Redes Sociales. – 2010. – Vol. 18. – Режим доступа: http://revista-redes.rediris.es/html-vol18/vol18_13e.htm#_ftn4
6. Schopohl, E. (De-)Constructing translingual identity. Interpreters as literary characters in *Simultan* by Ingeborg Bachmann and *Between* by Christine Brooke-Rose [електронний ресурс] // *Trans : Revue de Littérature Générale et Comparée*. – 2008. – №6. – Режим доступа: trans.revues.org/pdf/283